

การจัดการความรู้ (Knowledge Management)
ของสำนักงานสภรณจังหวัดยโสธร
เรื่อง ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์

โดย

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์
สำนักงานสภรณจังหวัดยโสธร

คำนำ

เกษตรกรอินทรีย์มีความหมายมากกว่าเฉพาะการได้รับการรับรองเท่านั้น IFOAM ยอมรับการผลิตตามหลักการเกษตรอินทรีย์ถึงแม้จะไม่ขอการรับรอง เรียกว่า เกษตรอินทรีย์ไม่ขอการรับรอง หากเป็นการขายตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่หากผู้ผลิตอินทรีย์ต้องการกล่าวอ้างและติดฉลากเป็น ผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์อินทรีย์ หรือ Organic สามารถมีระบบการรับรองได้ ๒ แบบ ได้แก่ ๑) ระบบการรับรองโดยบุคคลที่สาม หรือหน่วยตรวจรับรอง (Third party Certification Body, CB) และ ๒) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems, PGS) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และขยายช่องทางการตลาดให้กับผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จึงจำเป็นต้องมีการขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในสถาบันเกษตรกรให้สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พัฒนาคุณภาพการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และนำไปสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ของสถาบันเกษตรกรเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และสามารถเข้าสู่ตลาดได้ทั้งในและต่างประเทศ

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร

กรกฎาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

	หน้า	
บทที่ ๑	บทนำ	๑
บทที่ ๒	ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	๓
บทที่ ๓	ระบบการตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรอง หรือการรับรองแบบกลุ่มโครงการ	๙
บทที่ ๔	ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม พี จี เอส	๑๕
บทที่ ๕	ความแตกต่างระหว่างการรับรองแบบมีส่วนร่วม กับการรับรองแบบกลุ่มโครงการ	๒๒
บทที่ ๖	บทบาท หน้าที่ ของคณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) จังหวัดยโสธร ภาคผนวก บรรณานุกรม	๒๓

การจัดการความรู้ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร เรื่อง ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์

บทที่ ๑ บทนำ

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการเกษตรที่มีหลักการเพื่อให้คงสภาพความสมบูรณ์และการมีสุขภาพดีของดิน ระบบนิเวศ และมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์รวมไม่สามารถแยกจากกันได้ ด้วยการจัดการระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการหมุนเวียนของวงจรชีวภาพในสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ มากกว่าการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยเชื่อมโยงกับวิถีการปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร่วมกับการพัฒนาประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์ในการสร้างความสมดุลที่เป็นธรรมต่อทุกสรรพสิ่ง (Common Objectives and Requirements of Organic Standards, COROS) ซึ่ง FAO IFOAM และ UNCTAD ได้ร่วมกันกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ร่วมของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในการเทียบเคียงมาตรฐานของแต่ละประเทศ

อย่างไรจึงจะเรียกว่า “เกษตรอินทรีย์” เกษตรอินทรีย์จะมีความหมายมากกว่าเฉพาะได้รับการรับรองเท่านั้น IFOAM ยอมรับการผลิตตามหลักการเกษตรอินทรีย์ตามที่กล่าวมาข้างต้นถึงแม้จะไม่ขอการรับรองและ FAO เรียกว่า เกษตรอินทรีย์ไม่ขอรับรอง (non certified organic) หากเป็นการขายตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่หากผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องการกล่าวอ้างและติดฉลากเป็น ผลิตภัณฑ์ หรือผลิตภัณฑ์ “อินทรีย์” หรือ “organic” สามารถมีระบบการขอรับรองได้ ๒ ระบบ ได้แก่ ๑) ระบบการรับรองโดยบุคคลที่สาม หรือหน่วยตรวจรับรอง (Third party Certification Body, CB) และ ๒) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems, PGS)

“ระบบการตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรอง” ได้ถูกพัฒนามามากกว่า ๕๐ ปีมาแล้วทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ขายไปได้ทั่วโลก แต่ระบบนี้มุ่งรับรองรายสินค้า ไม่ได้เป็นคำตอบสำหรับเกษตรอินทรีย์ทุกระบบ เพราะมุ่งเน้นขายให้ตลาดที่ไกลจากผู้ผลิต หรือเป็นการส่งออก ระบบรับรองมีค่าใช้จ่ายสูง มีระบบที่ซับซ้อนและให้ความสำคัญกับการบันทึกและมีเอกสารมากมาย จึงเป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรรายย่อยที่ทำเกษตรอินทรีย์แบบพื้นบ้าน ซึ่งมีผลผลิตหลากหลายชนิดในปริมาณไม่มาก เป็นการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยจิตวิญญาณและเป็นวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทำให้เกษตรเกษตรเหล่านี้ตัดจากการสำรวจหรือไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ บางรายล้มเลิกไป

“ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee Systems, PGS” จึงเกิดขึ้นจากสมาพันธ์เกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ หรือ IFOAM ได้ตระหนักถึงปัญหานี้ ที่เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถขยายช่องทางตลาดได้ จึงได้ร่วมกับเครือข่ายประเทศต่างๆ พัฒนาระบบ พี จี เอส ขึ้นและทดลองนำร่อง ๘ ประเทศ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันมีประเทศที่นำระบบไปใช้รับรองเกษตรกรอินทรีย์กว่า ๗๐ ประเทศ และกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะพี จี เอส ทำให้เกิดการขยายตัวการทำเกษตรอินทรีย์ในชนบทและมีช่องทางตลาดให้เกษตรกรขายตรงมากขึ้น เช่น ตลาดนัดสีเขียวในพื้นที่ ระบบสมาชิกล่วงหน้า ระบบเครือข่ายดิจิทัล เป็นต้น เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชนบททำให้ผู้บริโภคภายในประเทศเข้าถึงอาหารอินทรีย์ในราคาที่ซื้อหาได้ รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสรรพสิ่งให้มีใช้ชั่วคราว หลากหลาย พี จี เอส เป็นระบบที่แตกต่างจากระบบการรับรองด้วยบุคคลที่สาม หรือหน่วยตรวจรับรองที่คุ้นเคยกันมานาน โดยกระตุ้นให้ผู้ผลิตเกิดการพัฒนาการผลิตเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค มีผลทำให้เกิดการวางแผนการผลิตตามที่ตลาดต้องการเมื่อเกษตรกรรายย่อยได้รับการรับรองผลสุดท้ายทำให้มีการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งต่อรายได้ของเกษตรกร ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค และเกิดสังคมเข้มแข็งในที่สุด

การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ต้องพัฒนาเป็นองค์รวมตลอดห่วงโซ่การผลิต การแปรรูป ถึงการตลาดให้เป็นการเกษตรที่ทันสมัย มีนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงการผลิตจากชนบทสู่ผู้บริโภคในเมืองโดยระบบต่างๆ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีกลุ่มผู้ผลิตเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาไปด้วยกันจากทุกภาคส่วน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ หน่วยงาน องค์กร เอกชน เป็นหุ้นส่วนร่วมกันพัฒนา ไม่มีสูตรสำเร็จ ซึ่งโครงการ พี จี เอส อาจจำแนกแนวทางการพัฒนาได้ ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) จากความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการผลิต ซึ่งต้องมีผู้ประกอบการที่มีจิตสำนึกการค้าที่เป็นธรรม มาร่วมวางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ๒) การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กร เช่น การดำเนินงานของรัฐตามแผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์หรือจากองค์กรเอกชนที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นต้น และ ๓) ขับเคลื่อนจากเกษตรกรผู้ผลิตเอง ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหาร เช่น แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำเพื่อครอบครัวและเหลือขายบริเวณใกล้เคียง หรือจำหน่ายภายในประเทศ ทำให้เกิดความยั่งยืนในการผลิตและการบริโภคอย่างแท้จริง

บทที่ ๒

ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

๑. แนวคิดของเกษตรอินทรีย์

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ คือ การบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน, การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศในการทำการผลิต จากแนวคิดดังกล่าวเกษตรอินทรีย์จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกเหนือจากการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรแล้วเกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร, การประหยัดพลังงาน, การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้า เพราะตระหนักว่าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิตเพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ

ดังนั้น เกษตรกรที่หันมาทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ การบริหารจัดการฟาร์มของตนเพิ่มขึ้นด้วย ผลที่ตามมาคือเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางการเกษตรที่ตั้งอยู่บนกระบวนการแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา เพราะเกษตรกรต้องสังเกต, ศึกษา, วิเคราะห์-สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำการเกษตรของฟาร์มตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ (เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมินิเวศ) รวมถึงเศรษฐกิจ-สังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนาแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมและเหมาะสมกับฟาร์มของตนเองอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่าเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นระบบการเกษตรที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

๒. ความหมายของ เกษตรอินทรีย์

ความหมายของ “เกษตรอินทรีย์” หรือ “Organic Agriculture” ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากที่สุดเป็นคำนิยามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ ([International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM](#)) ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรด้านเกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศที่มีสมาชิกกว้างขวางที่สุดในโลก มติที่ประชุมใหญ่ของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติซึ่งจัดขึ้นเมื่อมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ เมืองวิกโนลา (Vignola) ประเทศอิตาลี ได้สรุปความหมายหรือนิยามของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า

“Organic agriculture is a production system that sustains the health of soils, ecosystems and people. It relies on ecological processes, biodiversity and cycles adapted to local conditions, rather than the use of inputs with adverse effects. Organic agriculture combines tradition, innovation and science to benefit the shared environment and promote fair relationships and a good quality of life for all involved.”

“เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสุขภาพดิน ระบบนิเวศ และผู้คน เกษตรอินทรีย์พึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และวงจรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ แทนที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อทางลบ เกษตรอินทรีย์ผสมผสานองค์ความรู้พื้นบ้าน นวัตกรรม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง” นายของเกษตรอินทรีย์ตามนิยามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติมองเกษตรอินทรีย์ในฐานะของการเกษตรแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันก็ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ ความหมายของเกษตรอินทรีย์ที่มีการนิยามโดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกรม ภายได้สังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้ไว้ว่า “เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) คือ ระบบการจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศวงจรชีวภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงวัตถุพิษที่ได้จากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากการตัดแปรพันธุกรรม (Genetic Modification) หรือพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน” ความหมายของเกษตรอินทรีย์ที่นิยามโดยหน่วยงานราชการของไทยดังกล่าว พบว่ามีใจความที่มีรายละเอียดชัดเจน และจับต้องได้มากกว่าในฐานะเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิต ส่วนค่านิยามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติจะให้ความสำคัญในหลายมิติเชื่อมโยงเป็นองค์รวม แต่ทั้งนี้ ความหมายจากทั้งสองแหล่งก็ยังคงหลักการที่ไม่แตกต่างกัน ในการทำการเกษตรโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิต รวมไปถึงการเก็บเกี่ยว และจำหน่ายผลิตผลด้วย

ในปัจจุบัน นอกเหนือจาก “เกษตรอินทรีย์” ที่เป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยของสินค้าเกษตรที่มีอยู่ในท้องตลาดแล้ว เรายังอาจได้ยินมาตรฐานสินค้าเกษตรอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้บริโภคถึงความเหมือนหรือแตกต่างกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ เช่น ผักปลอดสารพิษ ผักไร้สาร ผักอนามัย เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจคุณลักษณะหรือข้อกำหนดในการผลิตสินค้าเกษตรดังกล่าว จึงขอแสดงรายการเปรียบเทียบไว้ดังตารางนี้ ทั้งนี้มาตรฐานที่แตกต่างกันของสินค้าเกษตรดังกล่าวเป็นไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การรับรองที่ต่างกัน

๓. หลักการของเกษตรอินทรีย์

หลักการเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับกันทั่วไปคือ หลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ ([International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM](#)) ซึ่งเกิดจากการระดมความคิดเห็นนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์โดยตรงจากทั่วโลก ที่ประชุมใหญ่สหพันธ์ฯ ได้ลงมติรับรองหลักการเกษตรอินทรีย์ที่ประกอบด้วย ๔ มิติ คือ [สุขภาพ](#), [นิเวศวิทยา](#), [ความเป็นธรรม](#) และ [การดูแลเอาใจใส่](#) (health, ecology, fairness and care) มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

(๑) มิติด้านสุขภาพ

“เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำรงไว้และสร้างเสริมสุขภาพของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลกอย่างเป็นองค์รวม ไม่สามารถแบ่งแยกได้” ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ทำให้พืชพรรณต่างๆ ที่ผลิตจากผืนดินดังกล่าวมีสุขภาพที่ดี และจะส่งผลสุขภาพของสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร การมีสุขภาพที่ดีไม่ใช่เพียงแค่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หากแต่รวมถึงการดำรงไว้แห่งความเป็นอยู่ที่ดีทางกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากการมีภูมิคุ้มกันต้านทานต่อโรค ความสามารถในการฟื้นตัวของร่างกายจากการเจ็บป่วย เป็นต้น เกษตรอินทรีย์มุ่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง มีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหาร ที่อาจส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ โดยรวมดังกล่าว

(๒) มิติด้านนิเวศวิทยา

“เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศและวัฏจักรที่มีชีวิต โดยการทำงานร่วมกับมัน เลียนแบบวิถีทางธรรมชาติ และช่วยดำรงไว้ซึ่งระบบนิเวศและวัฏจักรที่มีชีวิตดังกล่าว” มิติด้านนิเวศวิทยา มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้น การผลิตจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของวิถีแห่งระบบนิเวศ และการหมุนเวียน การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือหาของป่า จะต้องสอดคล้องกับวัฏจักรธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีลักษณะของระบบนิเวศที่เป็นเฉพาะพื้นที่ ดังนั้น การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงต้องสอดคล้องกับสถานะของท้องถิ่น ภูมินิเวศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดการผลิต ปัจจัยการผลิตทั้งที่เป็นวัสดุ สิ่งของ และพลังงานควรถูกใช้ในปริมาณที่ลดลงโดยใช้หลักการหมุนเวียน การใช้ซ้ำ และการใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดการใช้ทรัพยากรและอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรช่วยกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ของภูมิทัศน์ สภาพอากาศ ถิ่นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพอากาศและน้ำ

(๓) มิติด้านความเป็นธรรม

“เกษตรอินทรีย์ควรดำเนินอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปและโอกาสในการดำเนินชีวิต” ความเป็นธรรมหมายรวมถึงความเท่าเทียมกัน ความเคารพกัน ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์โลกที่ทุกสิ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน ทั้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และกับธรรมชาติ ทั้งนี้ ผู้ที่ดำเนินการด้านเกษตรอินทรีย์จะต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมต่อกันกับชนทุก

กลุ่มและทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเกษตรอินทรีย์ ทั้งเกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค กล่าวคือเกษตรอินทรีย์จะมอบโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับทุกคน ผลิตอาหารที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ และช่วยลดปัญหาความยากจน สำหรับความเป็นธรรมต่อสัตว์ เกษตรอินทรีย์ต้องจัดสภาพการเลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะตามธรรมชาติของปศุสัตว์ และดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ความเป็นธรรมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น การใช้ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคควรมีความเป็นธรรมทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา คำนึงถึงผลกระทบต่อชนรุ่นหลัง ภายใต้มิตินี้ ความเป็นธรรมถูกนำมาใช้กับระบบการผลิต การจัดส่ง และการค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะต้องเปิดเผยและยุติธรรม มีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

(๔) มิติด้านการดูแลเอาใจใส่

“การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย” เกษตรกรสามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์ แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่ตั้งอยู่บนความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสภาพความเป็นอยู่ การนำเทคโนโลยีและกรรมวิธีการผลิตใหม่ๆ เข้ามาใช้กับเกษตรอินทรีย์จะต้องมีการประเมินความเสี่ยงอย่างจริงจัง และรอดำเนินการต่อผลกระทบที่อาจมีต่อระบบนิเวศ เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจมีต่อระบบนิเวศ เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจมีต่อระบบนิเวศ เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจมีต่อระบบนิเวศ เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจมีต่อระบบนิเวศ ภายใต้มิติการดูแลเอาใจใส่นี้ อาจอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งยืนยันเพื่อให้มั่นใจว่าการทำเกษตรอินทรีย์นั้นสร้างเสริมสุขภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมกับระบบนิเวศ แต่เราไม่สามารถอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวในการประเมินผลกระทบได้ หากแต่จะต้องอาศัยประสบการณ์จากการปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมถ่ายทอดกันมารวมเป็นสิ่งยืนยัน และควรหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ผลลัพธ์ไม่มีความชัดเจน เช่น เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม การตัดสีนใจใดๆ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและคุณค่าของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ อาศัยกระบวนการที่มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลกระทบต่างๆ

๔. ทำไมต้องเกษตรอินทรีย์

การทำการเกษตรโดยทั่วไปมีการใช้สารเคมีในระบบการผลิตทั้งในรูปของ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมน และอื่นๆ เกษตรเคมีแม้จะให้ผลผลิตต่อไร่สูง แต่ก่อผลเสียต่อสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค และอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ต้นทุนที่สูงขึ้นด้วย เพราะปุ๋ยเคมี รวมทั้งสารเคมีต่าง ๆ ทำให้ดินและสภาพแวดล้อมเสียหาย เมื่อใช้ไปหลายปีต้องใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชจำนวนมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เพิ่มขึ้น การเกษตรสมัยใหม่หรือเกษตรเคมีก่อให้เกิดปัญหาทางการเกษตรมาก ดังนี้ ความอุดมสมบูรณ์ลดลง ต้องใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีจึงจะได้รับผลผลิตเท่าเดิม เกิดปัญหาโรคและแมลงระบาดทำให้เกิดความยุ่งยากในการป้องกันและกำจัด แม่น้ำและทะเลสาบปนเปื้อนด้วยสารเคมีและความเสื่อมโทรมของดิน พบสารเคมีปนเปื้อนในผลผลิตเกินปริมาณที่กำหนด ทำให้เกิดพิษภัยต่อผู้บริโภค สภาพแวดล้อมถูกทำลายเสียหายจนยากที่จะเยียวยาให้กลับคืนมาดังเดิม

นอกจากนั้นการเลี้ยงสัตว์แบบอุตสาหกรรมซึ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์จำนวนมากในพื้นที่จำกัด ทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่ายจึงต้องใช้ยาปฏิชีวนะจำนวนมากทำให้ตกค้างในเนื้อสัตว์และไข่ ส่งผลต่อผู้บริโภค โรคคว่ำบาท์เกิดขึ้นจึงเป็นเหมือนสัญญาณอันตรายที่บอกให้รู้ว่าการเลี้ยงสัตว์แบบอุตสาหกรรมไม่เพียงเป็นการทรมานสัตว์ แต่อาจเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของมนุษย์ด้วย

การทำการเกษตรโดยใช้แนวคิดของเกษตรอินทรีย์หรือแบบธรรมชาติโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ที่เกษตรกรสามารถทำการผลิตเองได้จากวัตถุดิบมูลสัตว์ ชากพืชที่เกิดจากในฟาร์ม หรือซื้อได้ในราคาต่ำกว่าปุ๋ยเคมีที่ต้องสั่งเข้า จะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและการเป็นหนี้ (ของทั้งเกษตรกรและประเทศ) เกษตรกรแบบอินทรีย์สามารถปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ และสร้างผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง หรือพืชที่มีการตัดแต่งพันธุกรรม ลดมลภาวะต่อพื้นที่เพาะปลูกและระบบนิเวศ ผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภคในการจัดจำหน่ายผลผลิตที่เป็นเกษตรอินทรีย์เนื่องจากกรรมวิธีการผลิตเน้นการดำเนินการและการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีรวมทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม ปัจจัยการผลิตดังกล่าวมีต้นทุนที่ลดลงจากครั้งเมื่อเป็นเกษตรเคมี ขณะที่สามารถขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้นโดยมีการคิดต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมผนวกเข้าไว้ด้วย แต่ผู้ซื้อก็ยินดีที่จะจ่ายเพราะมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัย เมื่อมองในภาพรวม การทำการเกษตรอินทรีย์ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรและอาชีพเกษตรกรรวมทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ สร้างความเป็นธรรมให้กับทั้งเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม และเป็นการขจัดผลกระทบที่เกิดจากการทำการเกษตรแบบเคมีที่ส่งผลด้านลบทั้งต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ-สังคม ความมั่นคงการประกอบอาชีพของเกษตรกร ทั้งระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ

๕. สนใจจะทำเกษตรอินทรีย์ ทำอย่างไร

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรมจากเกษตรทั่วไปให้เป็นเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรสามารถเริ่มต้นด้วยการศึกษาค้นคว้า หรือติดต่อเพื่อรับคำปรึกษาจากสำนักงานเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้ทราบหลักการข้อกำหนด และมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์ (ประเทศส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยยึดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระบบ IFOAM) จากนั้นเกษตรกรสามารถเริ่มต้นทำการเกษตรโดยการปรับเปลี่ยน เช่น ลดใช้ปุ๋ยเคมีลงจนหยุดใช้โดยสิ้นเชิง ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพทดแทนในการบำรุงดิน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ในการที่เกษตรกรจะปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับที่การทำความเข้าใจเกษตรอินทรีย์ให้透彻 มีความตั้งใจจริง มีความขยันหมั่นเพียรไม่ทอดทิ้งต่อปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ โดยตระหนักว่าเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้จริง เมื่อปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่องตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ก็จะไม่ยากที่จะเป็นเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เชื่อถือได้ว่าเป็นเกษตรอินทรีย์ที่สมบูรณ์และได้รับการยอมรับจากคู่ค้า เกษตรกรจะต้องขอเอกสารรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร หรือสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชน เพื่อรับการตรวจประเมิน และหากผ่านจะได้รับใบรับรองเพื่อยืนยันการเป็นเกษตรอินทรีย์ที่สมบูรณ์ สามารถนำผลผลิตที่มีตรารับรองเกษตรอินทรีย์ไปทำการจำหน่าย และบริโภคได้อย่างมั่นใจ และได้ราคาตามมาตรฐานผลผลิตเกษตรอินทรีย์ซึ่งสูงกว่าราคาจำหน่ายผลผลิตผลการเกษตรทั่วไป

๖. หน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย

เกษตรอินทรีย์ประกอบด้วยกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรและผลิตผลผลิตที่หลากหลาย ได้แก่ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น จึงมีการกำหนดมาตรฐานจำแนกตามชนิดของผลิตผลที่ผลิตจากฟาร์มเกษตรอินทรีย์ เช่น มาตรฐานข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ ปลาสดอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยังสามารถแบ่งออกได้ตามระบบการกำหนดมาตรฐานหรือหน่วยงานผู้ให้การรับรองมาตรฐานซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐบาลประเทศต่างๆ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา สวิตเซอร์แลนด์ หรือหน่วยงานเอกชนระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM)

สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและให้การรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Certification Body : CB) และตรารับรอง มีดังนี้

มาตรฐาน	ตรารับรอง	หน่วยงานรับรอง	เริ่มปี พ.ศ.
เกษตรอินทรีย์		สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)	๒๕๓๘
เกษตรอินทรีย์		กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๒๕๔๔
เกษตรอินทรีย์		องค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ	

ทั้งนี้ หน่วยงานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ดังกล่าว มีสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ตรวจประเมินเพื่อรับรองระบบงานด้านเกษตรอินทรีย์ (Accreditation Body : AB) ให้กับหน่วยงานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยดังกล่าว รวมทั้งตรวจรับรองให้กับหน่วยงานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของต่างชาติที่ต้องการเข้ามาดำเนินการในประเทศไทยอีกด้วย เพื่อให้มั่นใจถึงคุณสมบัติของหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันในประเทศไทย

บทที่ ๓

ระบบการตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรอง หรือการรับรองแบบกลุ่มโครงการ

ระบบควบคุมภายในสำหรับกลุ่มเกษตรกร

ระบบควบคุมภายใน คือ ระบบประกันคุณภาพที่ใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มเกษตรกรที่ต้องมีระบบเอกสารสนับสนุนในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยกลุ่มเกษตรกรจะต้องดำเนินการตรวจติดตามคุณภาพในอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

เหตุผลความจำเป็นของระบบควบคุมภายในสำหรับกลุ่มเกษตรกร

๑. เกษตรกรรายย่อยมีจำนวนมาก
๒. เกษตรกรรายย่อยมีรายได้น้อย
๓. เกษตรกรรายย่อยเข้าสู่ระบบมาตรฐานได้น้อยราย

ประโยชน์ของระบบควบคุมภายในสำหรับกลุ่มเกษตรกร

- ประหยัดงบประมาณ และเวลา
- สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการผลิตให้กับกลุ่ม
- เพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้า
- ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐมากขึ้น

หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ในการรับรองระบบการผลิตข้าว GAP

การรับรองแบบกลุ่ม (Group Certification)

รับรองผู้ผลิตแบบกลุ่ม หรือนิติบุคคล ที่มีสมาชิกอย่างน้อย ๕ รายขึ้นไป โดยมีสมาชิก ๓ รายขึ้นไป ต่อประเภทข้าว ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

ประเภทข้าว ได้แก่

- ข้าวหอมมะลิไทย (ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ และ กข ๑๕)
- ข้าวทั่วไป (นอกเหนือจากข้าวหอมมะลิไทย)

ยกเว้น ในกรณีขอรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องเป็นข้าวต้องเป็นข้าวพันธุ์เดียวกัน และอยู่ในขอบข่ายที่ขอการรับรอง และเป็นผู้รับผิดชอบระบบควบคุมในกลุ่ม (Internal Control System)

คุณสมบัติของผู้ยื่นคำร้อง

๑. ในกรณีเป็นกลุ่มเกษตรกรอาจจดทะเบียนกลุ่มหรือไม่ได้
๒. สมาชิกต้องเป็นเจ้าของ หรือผู้ถือสิทธิครอบครองพื้นที่การผลิตหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของ หรือผู้ถือสิทธิครอบครองให้ดำเนินการ หรือได้รับการรับรองจากผู้นำท้องถิ่น
๓. ต้องมีสมาชิกในกลุ่มที่ทำการผลิตข้าวตามมาตรฐาน GAP ตั้งแต่ ๕ รายขึ้นไป โดยมีสมาชิกอย่างน้อย ๓ รายต่อประเภทข้าวและที่ตั้งแปลงอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน
๔. ต้องสมัครใจขอรับการรับรอง และยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ที่กองตรวจสอบและรับรอง มาตรฐานข้าว กรมการข้าว กำหนด

๕. ไม่เป็นกลุ่มที่ถูกเพิกถอนการรับรอง เว้นแต่พ้นระยะเกิน ๖ เดือน

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจประเมินข้าว GAP

- ผู้ผลิตแบบกลุ่ม/นิติบุคคล มีคุณสมบัติตามที่กองตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าวกำหนด
- ผลิตข้าวเปลือก : ข้าวหอมมะลิไทย และ/หรือ ข้าวทั่วไป
- ใบรับรองออกในนามกลุ่มหรือนิติบุคคล เกษตรกรสมาชิกถือเป็น “ผู้ทำการผลิต”

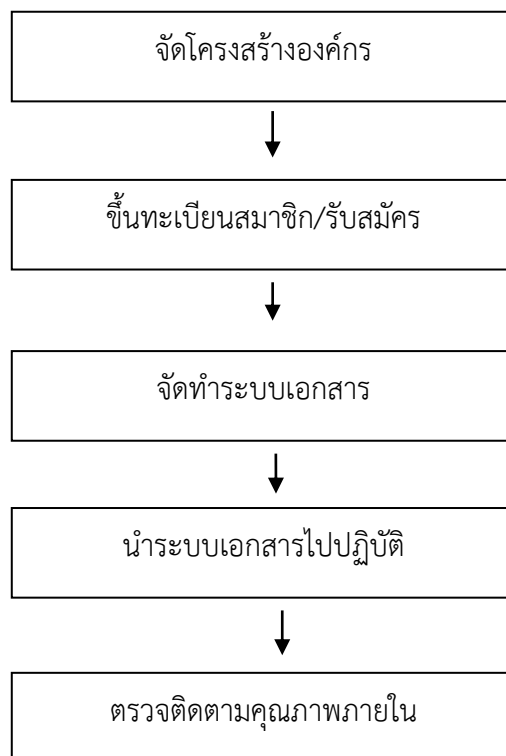
ให้กับกลุ่ม

- การผลิตของสมาชิก ต้องมีรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการที่เหมือนกัน
- ไม่สามารถขอการรับรองแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มในแปลงเดียวกันได้
- กลุ่มต้องมีระบบควบคุมภายในและนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การตรวจประเมินเพื่อการรับรองเป็นการสุ่มตรวจตามเงื่อนไขที่กองตรวจสอบและรับรอง

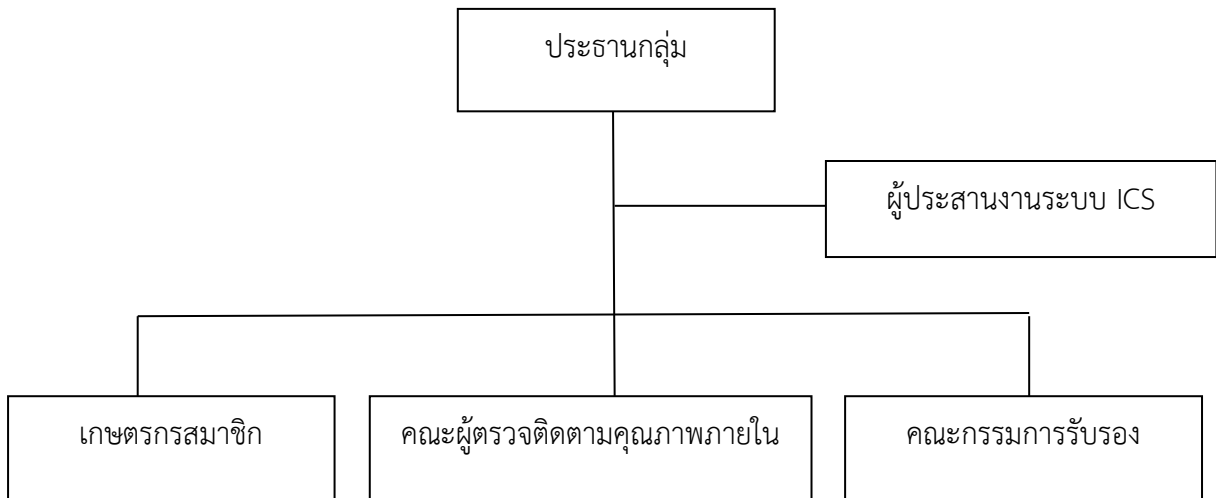
มาตรฐานข้าวกำหนด

- กรณีมีการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มต้องแจ้งให้กองตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าวทราบ

ขั้นตอนการจัดทำระบบควบคุมภายใน

โครงสร้างองค์กร

ระบบเอกสารของกลุ่ม

ระบบเอกสารที่จัดทำต้องเหมาะสมกับกิจกรรมการผลิตของกลุ่ม ระบบเอกสารที่จำเป็น ได้แก่

- คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน
- คู่มือการตรวจติดตามคุณภาพภายใน
- แบบฟอร์มในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การประเมินความเสี่ยง ใบสมัครสมาชิก แผนการผลิต/บันทึกการผลิต

Checklist การตรวจแปลง/การตรวจระบบ ICS ทะเบียนเกษตรกร/สถานะสมาชิก การฝึกอบรม การจัดการ
ข้อร้องเรียน

คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน

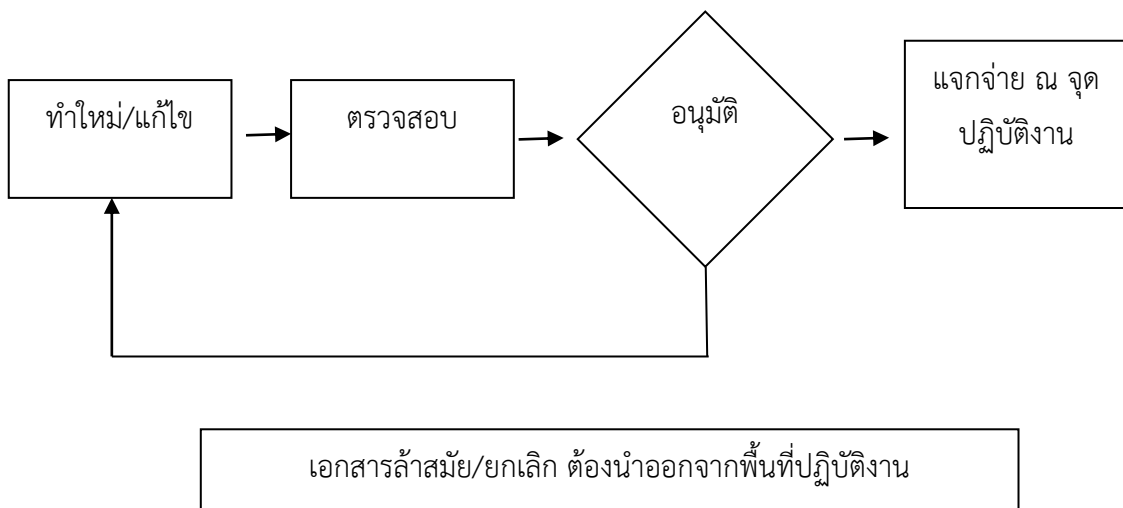
ตัวอย่างเนื้อหาประกอบด้วย

- บทนำ
- ขอบข่าย/นโยบาย/วัตถุประสงค์
- โครงสร้าง/การจัดการองค์กร/การบริหารงาน
- การบริหารจัดการกลุ่ม
- คุณสมบัติและการฝึกอบรม
- การควบคุมเอกสารและบันทึก
- การตรวจติดตามคุณภาพภายใน และกระบวนการรับรองภายใน
- กระบวนการผลิต

ตัวอย่างแบบฟอร์ม

- แบบประเมินความเสี่ยงสำหรับแปลงใหม่
- ในสมัครสมาชิก
- แผนการผลิตของสมาชิก
- แบบบันทึกเกษตรกร
- รายการตรวจประเมินแปลง
- รายการตรวจประเมินระบบควบคุมภายใน
- ทะเบียนเกษตรกร
- สถานะการรับรอง
- บันทึกการฝึกอบรม
- บันทึกข้อร้องเรียน

การควบคุมเอกสาร

การควบคุมบันทึก

- เก็บเป็นหมวดหมู่ แยกฤดูการผลิต โดยเก็บไว้อย่างน้อย ๓ ปี หรือตามที่ลูกค้ำกำหนด
- บันทึกข้อมูลสมาชิก : รายชื่อ ที่อยู่ ที่ตั้งแปลง ขนาดพื้นที่ผลิต ประเภทข้าวเปลือกที่ขอการรับรอง
- บันทึกแผนการผลิตของกลุ่ม ประมาณการผลผลิตของสมาชิก
- รายการปัจจัยการผลิต ที่อนุญาตให้ใช้ หรือห้ามใช้

บทกำหนดโทษของสมาชิก (ถ้ามี)

- การตักเตือน
- ทำทัณฑ์บน/การพักใช้
- เชิญออกจากการเป็นสมาชิก

การจัดการข้อร้องเรียน

- แนวทางการรับรู้เรื่องร้องเรียน
- การสืบสวนหาสาเหตุ
- การกำหนดแนวทางการแก้ไข
- การติดตามผลการแก้ไข
- การตอบกลับไปยังผู้ร้องเรียน

การฝึกอบรม

- ระบบการผลิตข้าว GAP
 - ข้าว : มกษ.๔๔๐๑-๒๕๕๑
 - ข้าวหอมมะลิไทย : มกษ.๔๔๐๐-๒๕๕๒
- ระบบควบคุมภายใน (ICS)
- สำหรับผู้ตรวจประเมินคุณภาพภายใน
 - เทคนิคการตรวจประเมินแปลง
 - การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (Internal Audit)

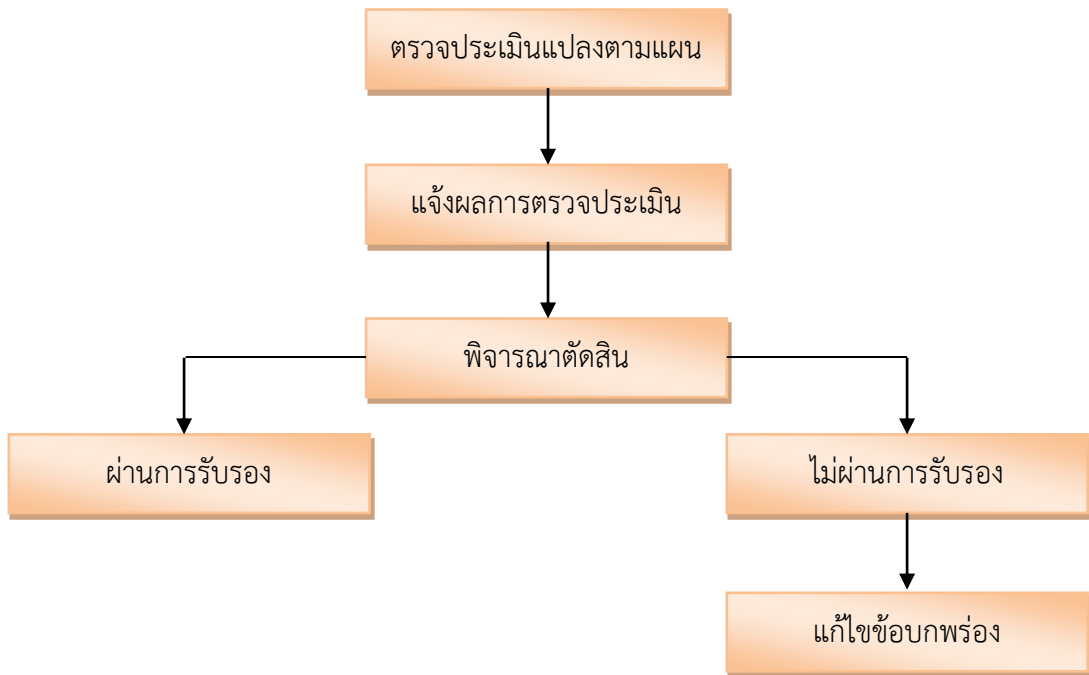
ความรู้ที่สมาชิกต้องทราบ/ได้รับ

- คู่มือเกี่ยวกับระบบการผลิตข้าว GAP
- หลักเกณฑ์เงื่อนไขในการรับรอง
- หลักเกณฑ์เงื่อนไขในการตรวจประเมิน
- หลักเกณฑ์เงื่อนไขของกลุ่ม

การตรวจติดตามคุณภาพภายใน

- ดำเนินการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
- ตรวจประเมิน ๒ เรื่อง
 - ตรวจประเมินระบบควบคุมภายใน ณ ที่ทำการกลุ่ม
 - ตรวจประเมินแปลงสมาชิกครบทุกราย
- ต้องมีบันทึกการตรวจประเมินเป็นหลักฐาน

กระบวนการรับรองภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS)

การรับรองแบบมีส่วนร่วม เป็นการรับประกันคุณภาพผลผลิตอินทรีย์โดยชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิ - สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตรของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน หรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักพัฒนา นักวิชาการ และผู้บริโภค โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมการมีส่วนร่วม พบปะแลกเปลี่ยน ความซื่อสัตย์ ไว้วางใจ โปร่งใส ความเชื่อมั่น และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากเวทีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้มีเอกสารหรือให้เกษตรกรกรอกแบบฟอร์มน้อยที่สุด

ความสำคัญของการมีระบบรับรองแบบมีส่วนร่วม

“เกษตรอินทรีย์” เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเกษตรกรรายย่อยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและแก้ปัญหาต่างๆได้แก่ด้านสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจชุมชนความมั่นคงทางอาหารลดความยากจนและสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศตามท้องที่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ (FAOและ IFAD) ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆมีนโยบายเกษตรอินทรีย์และเกษตรอินทรีย์ไม่ได้จำกัดว่าต้องได้รับการรับรองจากหน่วยตรวจรับรองเท่านั้นแต่เป็นการเกษตรทางเลือกสำหรับเกษตรกรรายย่อยเรียกว่า “non certified organic” ซึ่งหมายถึงระบบการเกษตรทุกชนิดที่ใช้กระบวนการธรรมชาติมากกว่าการพึ่งปัจจัยจากภายนอกและการผลิตอาหารที่ดีต่อสุขภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเน้นการผลิตเพื่อยังชีพผลผลิตที่มากเกินพอจึงจำหน่ายให้เพื่อนบ้านและตลาดท้องถิ่นที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคสื่อสารกันได้โดยตรงซึ่งการปฏิบัติของผู้ผลิตเป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์แต่ไม่เน้นการขอการรับรองจากบุคคลที่ ๓เนื่องจากการตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรองมีค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้มกับผลผลิตที่มีไม่มากพอและเป็นกระบวนการยุ่งยากในการทำระบบเอกสาร

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความเป็นสากลและมีมาตรฐานกฎระเบียบควบคุมอยู่การติดฉลากคำว่า “อินทรีย์” บางประเทศเป็นกฎหมายบังคับว่าจะต้องได้รับการตรวจรับรองจากหน่วยรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์บางประเทศไม่บังคับแต่ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนมากเป็นเกษตรกรรายย่อยต่อมา IFOAM ได้คิดกระบวนการรับรองแบบกลุ่ม (Grower Group Certification) ขึ้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายการตรวจรับรองแต่ก็ยังเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนสำหรับผู้ผลิตที่เป็นเกษตรกรรายย่อยหรือผู้ที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ใหม่กระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System, PGS) เป็นแนวทางหนึ่งในการรับประกันความเป็นอินทรีย์เป็นกระบวนการทางสังคมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับปรุงสภาพภูมิสังคมของท้องถิ่นและสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการในการพัฒนาตลาดท้องถิ่นซึ่งทำให้ลูกค้าสามารถแยกผลิตภัณฑ์อินทรีย์จากสินค้าปกติได้ “กระบวนการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการเบื้องต้นที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเข้าสู่การผลิตมากขึ้นนำไปสู่การสร้างตลาดทางเลือกเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นและใช้พลังงานในการผลิตและการขนส่งอาหารสั้นลงและสร้างสังคมชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการและองค์ประกอบของระบบรับรองแบบมีส่วนร่วม

กลุ่ม พี จี เอส ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศและสากล จะต้องมีการจัดการกระบวนการกลุ่ม ภายใต้หลักการ พี จี เอส IFOM และใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในการรับรองเป็นที่ยอมรับของประเทศนั้นๆ

หลักการสำคัญของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม คือ

๑. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นจุดแข็งของกระบวนการ เช่น การจัดให้มีการประชุมกลุ่ม ประจำเดือน เพื่อให้มีเวทีรวบรวมข้อคิดเห็น แนวคิด เป้าหมายการทำเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิต กำหนดกรอบ มาตรฐานและแนวทางพัฒนาไปสู่เกษตรอินทรีย์ จากเวทีทำให้ทราบว่าผู้ผลิตจะต้องพัฒนาเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร และสื่อสารให้กับผู้บริโภค เข้าใจการผลิตไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโครงการ ได้ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาการผลิตระหว่างสมาชิก

๒. การมีส่วนร่วม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สนับสนุนเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มวางแผน ตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม กำหนดระเบียบต่างๆ เช่น กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม กำหนดบทลงโทษ กำหนดกระบวนการตรวจเยี่ยมเพื่อน กำหนดการประชุมโดยผู้ผลิตต้องเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การฝึกอบรม การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และการไว้วางใจซึ่งกัน และกัน

๓. ความโปร่งใส กลุ่มต้องจัดทำระบบการรับประกันการผลิต ซึ่งจะต้องวางแผนร่วมกัน เช่น การมีเอกสารที่ชัดเจน ได้แก่ มาตรฐานข้อกำหนดการผลิต ระบบการตรวจประเมินภายใน บทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม รายชื่อ ที่อยู่ สมาชิกผู้ผลิต และแผนการผลิต พร้อมแผนผังฟาร์มของสมาชิกแต่ละราย หากเป็นกลุ่มเล็กๆ อาจทำเป็นแบบสอบถาม หรือการนำข้อมูลผู้ได้รับการรับรองจัดทำเป็นฐานข้อมูลในเว็บไซต์ส่วนกลาง หรือสามารถเข้าได้ง่ายด้วยสื่อสมัยใหม่ หากเป็นกลุ่มระดับฐานรากอาจใช้กระบวนการจัดเวทีให้สมาชิกมานำเสนอ วิธีการปฏิบัติเทียบเคียงกับมาตรฐานและการตัดสินใจร่วมกัน เป็นต้น

๔. ความไว้วางใจ เป็นกระบวนการที่ทำตั้งแต่ ข้อ ๑ - ๓ เพื่อเป็นกระบวนการที่มั่นใจว่าผู้ผลิตแต่ละคนปกป้องธรรมชาติและสุขภาพของผู้บริโภคด้วยการผลิตตามหลักการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งความไว้วางใจและเชื่อมั่น (trust) สร้างขึ้นได้โดยมีกระบวนการที่โปร่งใส ให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบเข้าถึงสมาชิกผู้ผลิตได้ทุกราย เช่น การจัดกิจกรรม กำหนดให้มีวันเยี่ยมผู้ผลิต หรือการนำข้อมูลผู้ผลิตเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ หรือการกล่าวคำปฏิญาณร่วมกันร่วมกัน เป็นต้น

๕. ความสัมพันธ์แบบแนวนอน ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีความเสมอภาค โครงสร้างกลุ่มเป็นแนวนอน ใช้ระบบประชาธิปไตย ด้วยการแลกเปลี่ยน หมุนเวียน ความรับผิดชอบ ยินยอมให้คณะตรวจสอบตรวจฟาร์มและยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม เป็นการรวมพลังสานสัมพันธ์แนวนอนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่

๖. กระบวนการเรียนรู้ รูปแบบขั้นตอนการรับรองและการตรวจเยี่ยมเพื่อนเป็นการประเมินในลักษณะเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการตรวจสอบความเข้าใจในมาตรฐาน ทวนสอบวิธีปฏิบัติในฟาร์ม และให้คำแนะนำ เสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันถึงแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐาน

จากเวทีของผู้มีส่วนได้เสีย โดยให้มีเอกสารหรือให้เกษตรกรกรอกแบบฟอร์มน้อยที่สุด และร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- กำหนดข้อกำหนดของเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่ม จากหลักปรัชญาเกษตรอินทรีย์สากล โดยประยุกต์และอ้างอิง จากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับของประเทศ เช่น มกษ.๕๐๐๐ เกษตรอินทรีย์เล่ม ๑ และเล่ม ๒ เขียนเป็นภาษาต่างๆ สั้นๆ ให้สมาชิกเข้าใจง่าย โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม สภาพเศรษฐกิจ - ภูมิสังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น

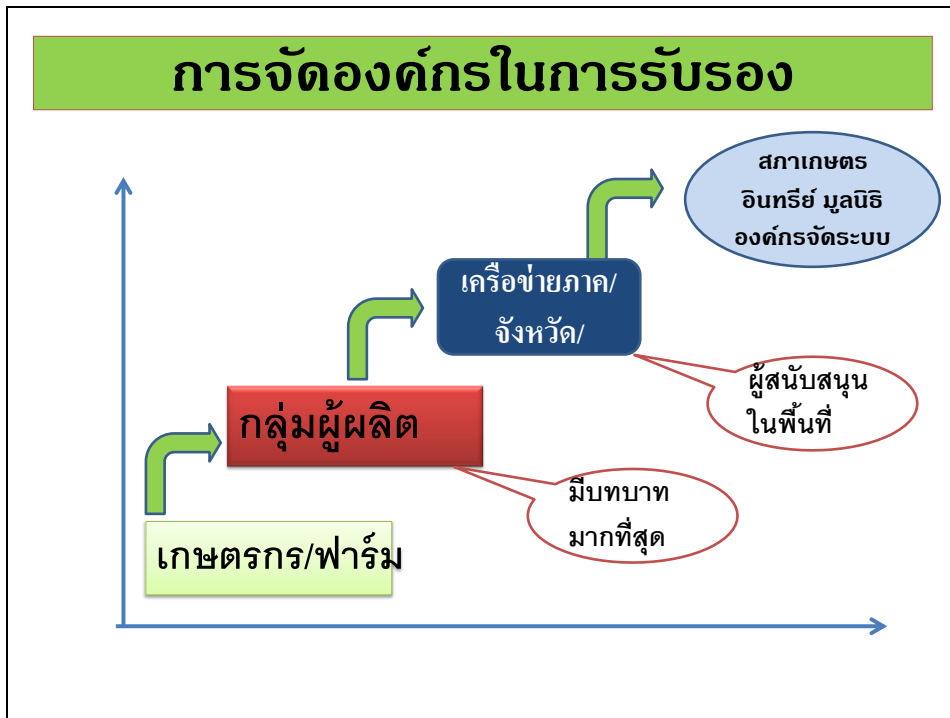
- กำหนดวิธีการในการควบคุมตรวจสอบผู้ผลิตให้ปฏิบัติตามกฎที่กำหนด ให้สอดคล้องกับสภาพการผลิต ขนาดฟาร์ม และเศรษฐกิจ - สังคม ของแต่ละท้องถิ่น

- กำหนดขั้นตอนกระบวนการให้การรับรองการผลิต “เกษตรอินทรีย์” โดยการฝึกปฏิบัติการตรวจฟาร์มให้กับเกษตรกรและเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เป็นผู้ตรวจประเมินของกลุ่มในขั้นตอนการตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อน อนุญาตให้สมาชิกกลุ่ม ผู้บริโภค ผู้ประกอบการร่วมการตรวจ และให้คำแนะนำกันได้ และการรับฟาร์มต้องผ่านที่ประชุมกลุ่มเห็นชอบ และเกษตรกรต้องร่วมกระบวนการกลุ่มตลอดเพื่อพัฒนาจนได้รับการรับรอง

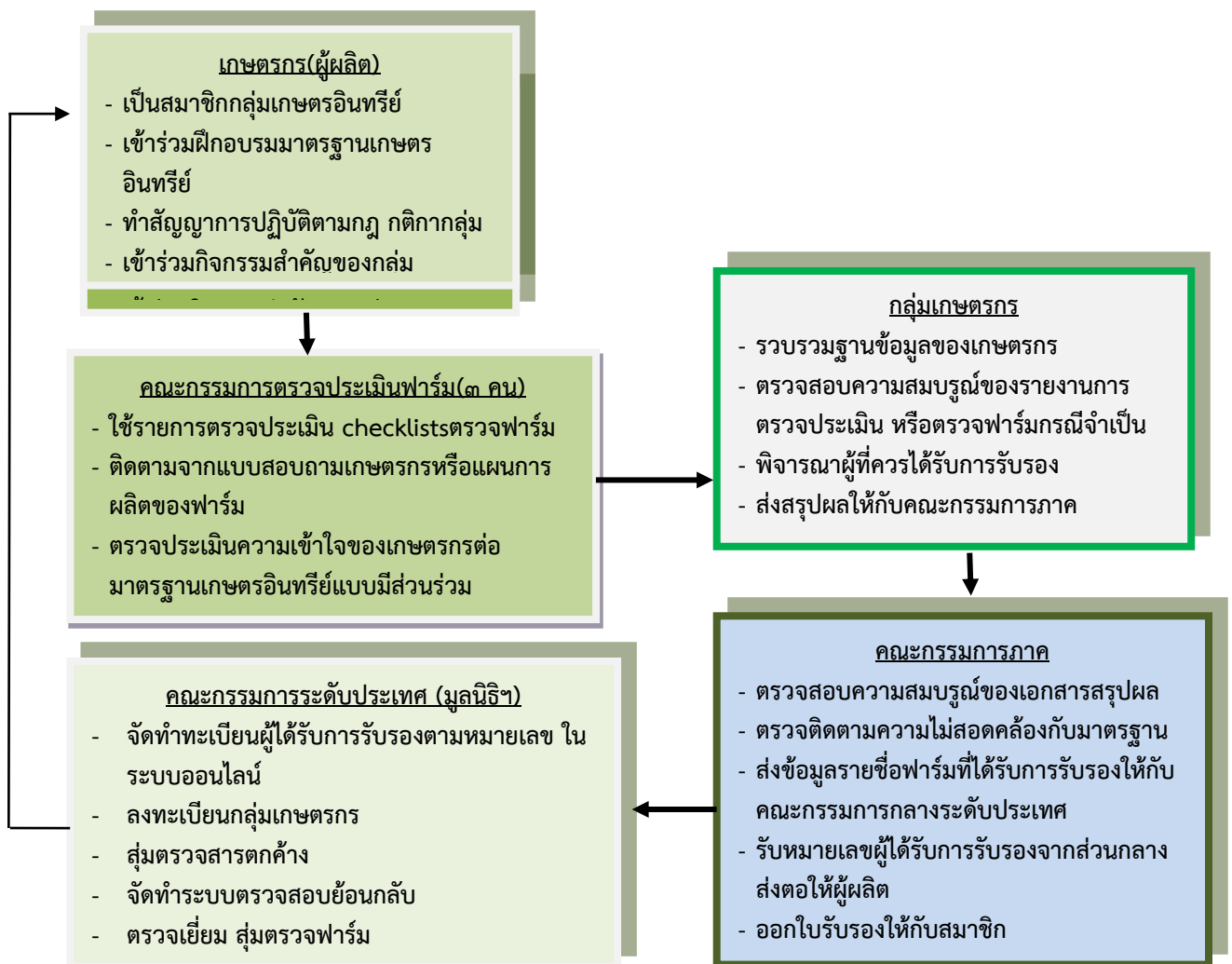
พี จี เอส เป็นกระบวนการที่ไม่มีสูตรสำเร็จ มีความเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ตามทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งเหมาะสมกับการทำฟาร์มขนาดเล็ก ขยายตรง มีการพบปะแลกเปลี่ยนเป็นประจําระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือผู้ประกอบการ ผู้ผลิต พี จี เอส ทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติจริงจากจิตวิญญาณ มากกว่าเป็นผู้ผลิตที่ต้องพิสูจน์ให้ผู้ตรวจของหน่วยตรวจรับรองบุคคลที่ ๓ จากการดูบันทึกและเอกสารเป็นหลัก ถึงแม้ว่ากลุ่มที่ทำ พี จี เอส ในประเทศต่างๆ จะมีวิธีการที่หลากหลาย แต่ทุกกลุ่มต้องอยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน

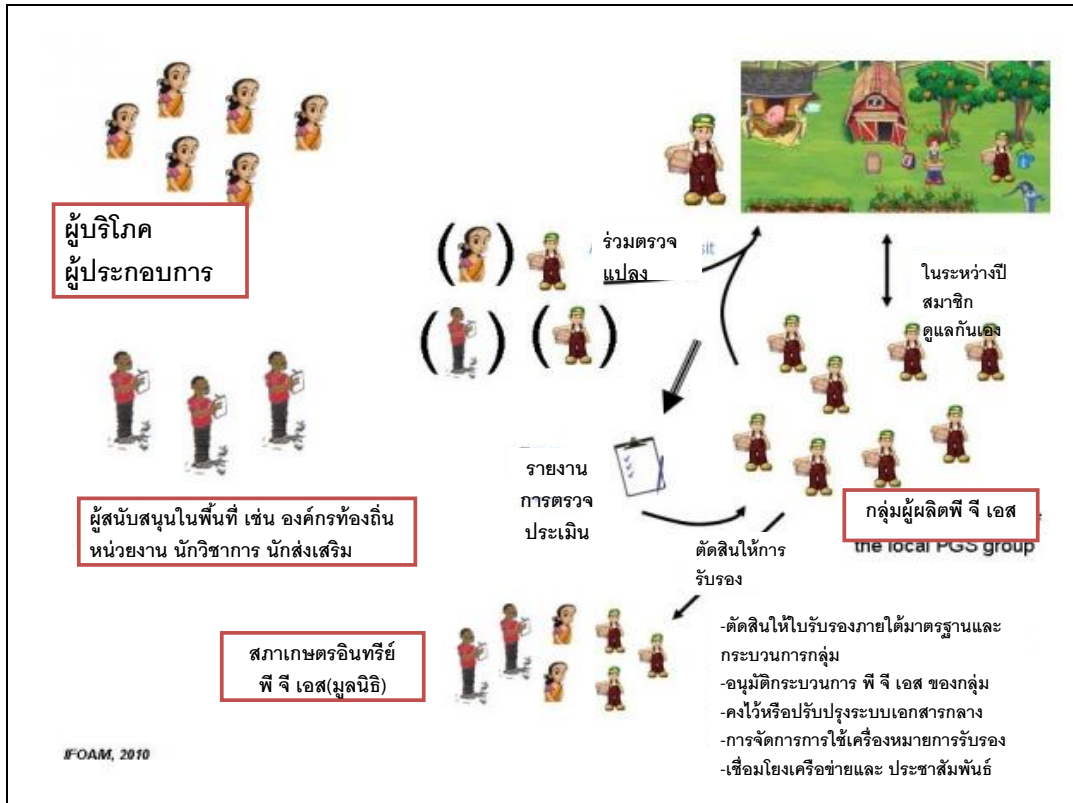
คุณสมบัติของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เข้าร่วมโครงการ

- ๑) มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตที่มีลักษณะการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่คล้ายกันหรืออยู่หมู่บ้านเดียวกัน ๕ รายขึ้นไป และพื้นที่การผลิตเหมาะสมกับระบบเกษตรอินทรีย์
- ๒) กลุ่มผู้ผลิตต้องมีแนวคิดมุ่งมั่นที่จะทำเกษตรอินทรีย์ ไม่เปลี่ยนแปลงไปกลับมากับการผลิตปกติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ต่อทรัพยากร และต่อสิ่งแวดล้อม
- ๓) กลุ่มผู้ผลิตมีความสมัครใจ และต้องการมีการรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค และขยายฐานการตลาด
- ๔) กลุ่มมีความเข้มแข็งด้านศักยภาพของคนในชุมชน การบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มผลิต และจัดการด้านการตลาด ซึ่งเป็นหลักประกันในความสำเร็จของโครงการ
- ๕) มีภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรท้องถิ่น เอกชน เป็นพี่เลี้ยง หรือเป็นผู้สนับสนุน หรือส่งเสริมการเรียนรู้ หรือจัดหาช่องทางตลาด

รูปภาพ : แผนภูมิบทบาทแต่ละกลุ่มในการให้การรับรอง

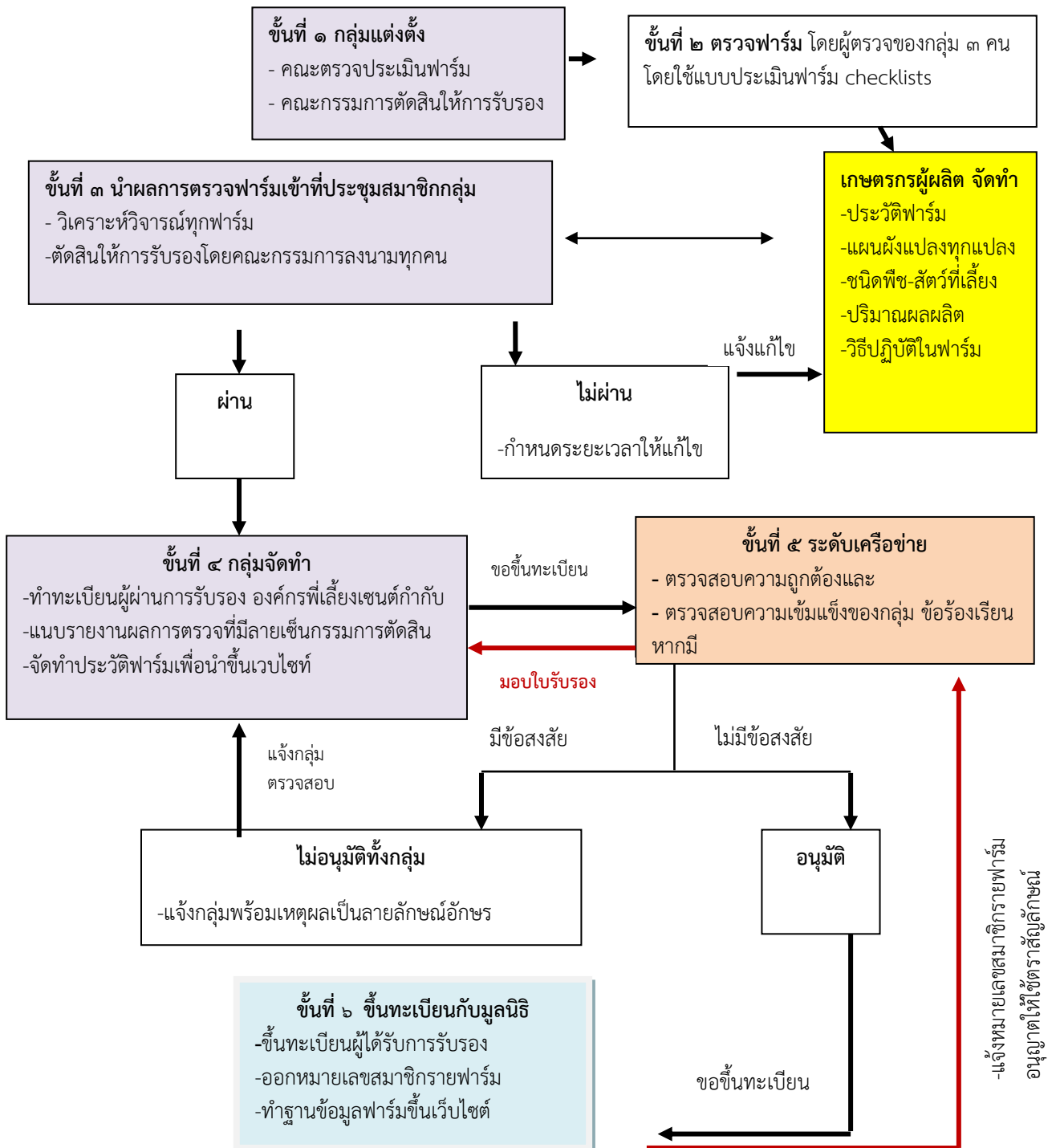

ค่าธรรมเนียมการขึ้นทะเบียนและการตรวจรับรอง

พี จี เอส เป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อให้มีค่าธรรมเนียมต่ำที่สุด ฉะนั้น เพื่อให้มูลนิธิสามารถบริหารจัดการดูแลระบบฐานข้อมูลสมาชิก และการดำเนินงานส่วนกลางมีความยั่งยืน ควรมีงบประมาณส่วนหนึ่งสนับสนุน ที่สำคัญคือ กลุ่มจะต้องตกลงกันในการเก็บค่าธรรมเนียมของกลุ่ม จากการลงทะเบียนของสมาชิกที่ได้รับการรับรอง ซึ่งมูลค่าเท่าใดอาจขึ้นอยู่กับมูลค่าของผลิตผลที่ขายได้ โดยกลุ่มอาจตกลงกันตั้งแต่ต้น สมทบกับการบริจาคหรือจากหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการ

รูปภาพ : ขั้นตอนการให้การรับรองในระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

บทที่ ๕

ความแตกต่างระหว่างการรับรองแบบมีส่วนร่วม กับการรับรองแบบกลุ่มโครงการ ICS

การรับรองแบบมีส่วนร่วม	การรับรองแบบกลุ่มโครงการ
๑. เป็นการรับรองโดยกลุ่มเกษตรกร ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด จากเวทีของผู้มีส่วนได้เสีย	๑. เป็นการรับรองจากกลุ่มองค์กรภายนอก (หน่วยตรวจรับรอง) เป็นผู้กำหนด ภาวะเทียบ การปฏิบัติ
๒. เป้าหมาย คือ ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในประเทศ การขายตรง เป็นการรับรองผลผลิตทั้งฟาร์ม	๒. เป้าหมายการตลาด เป็นสินค้าเฉพาะอย่างไม่รับรองทั้งฟาร์ม
๓. กลุ่มเกษตรกรเป็นเจ้าของโครงการ	๓. มีผู้ประกอบการเป็นเจ้าของโครงการ
๔. ระบบการให้การรับรอง ๔.๑ ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบในกระบวนการมากกว่า การตรวจฟาร์มโดยกลุ่ม เน้นการมีส่วนร่วม และตรวจวิธีปฏิบัติในฟาร์ม ร่วมกับให้คำแนะนำจากที่ปรึกษากลุ่ม และตรวจทุกฟาร์ม ๑๐๐% ๔.๒ มีเอกสารให้บันทึกน้อยที่สุด ๔.๓ ให้การรับรองระบบการทำฟาร์ม และทุกชนิดของสินค้าที่ผลิตในฟาร์ม ๔.๔ ผู้ผลิตแต่ละรายเป็นเจ้าของใบรับรอง และสามารถขายสินค้าได้อย่างอิสระ ๔.๕ ผู้บริโภคสามารถร่วมตรวจประเมินฟาร์มฟาร์มได้ ๔.๖ ค่าตรวจรับรองตกลงกันภายในกลุ่ม	๔. ระบบการให้การรับรอง ๔.๑ ผู้ตรวจจากหน่วยตรวจรับรองภายนอก จะตรวจระบบควบคุมภายในกลุ่ม เน้นบันทึกการจัดการฟาร์ม ปัจจัยการผลิต และสุ่มตรวจบางฟาร์ม จำนวนตามสภาพความเสี่ยง (โดยมีผู้ตรวจระบบควบคุมภายในของกลุ่ม ตรวจฟาร์มทุกฟาร์มของสมาชิกก่อน ๑๐๐% แล้วกลุ่มแจ้งให้ผู้ตรวจจากหน่วยตรวจรับรองภายนอกเข้ามาตรวจรับรอง) ๔.๒ ผู้ผลิตต้องบันทึกการปฏิบัติในฟาร์มอย่างละเอียด รวมทั้งปัจจัยการนำเข้า ๔.๓ ให้การรับรองเฉพาะสินค้าเป้าหมาย ๔.๔ ใบรับรองออกในนามของกลุ่ม และจะต้องจัดการสินค้าในรูปแบบกลุ่ม ผู้ผลิตไม่สามารถขายได้อย่างอิสระ ๔.๕ ผู้บริโภคไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรอง ๔.๖ ค่าตรวจรับรองค่อนข้างแพง
๕. สิ่งเหมือนกันคือ ๕.๑ ต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน แต่การรับรองแบบมีส่วนร่วมประยุกต์มาตรฐานให้เข้ากับ ทรัพยากร วิธีชีวิตและประเพณีปฏิบัติท้องถิ่น ๕.๒ มีระบบควบคุมภายใน (internal control system) คล้ายกัน เช่น มีโครงสร้างกลุ่ม คู่มือปฏิบัติ ภาวะเทียบ บทลงโทษ และทะเบียนสมาชิก และแผนผังฟาร์ม เหมือนกัน แต่การรับรองแบบกลุ่ม เน้นการมีบันทึกการปฏิบัติเป็นเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร แต่การรับรองแบบมีส่วนร่วมเน้นจิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติ และตรวจการปฏิบัติในฟาร์มเทียบเคียงกับมาตรฐาน ให้สมาชิกแนะนำและควบคุมกันเองเป็นหลัก	

บทที่ ๖

บทบาท หน้าที่ ของคณะกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) จังหวัดยโสธร

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจังหวัดยโสธร ได้ร่วมกันจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร เพื่อร่วมกันส่งเสริมและผลักดันการพัฒนาให้จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดต้นแบบด้านเกษตรอินทรีย์ของประเทศ ทั้งนี้ ได้มีแนวทางส่งเสริมการผลิตที่ได้รับการรับรองคุณภาพตามระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ซึ่งเป็นระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยชุมชนการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน ภายใต้หลักการพื้นฐาน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเป็นเครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ตามคำจำ กัดความของ IFOAM) เป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค

เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ของจังหวัดยโสธรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืน จังหวัดยโสธร จึงแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) จังหวัดยโสธร ตามคำสั่งจังหวัดยโสธร ที่ ๒๗๖๙/๒๕๕๙ สั่ง ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑) กำหนดระบบการบริหารจัดการ ดำเนินการ ติดตาม กำกับดูแล แก้ไขปัญหา ตามระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ของจังหวัด ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด
- ๒) จัดทำหลักสูตรและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องตาม ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
- ๓) จัดทำระบบการตรวจสอบย้อนกลับในสื่อที่เหมาะสม เช่น การจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกที่ได้รับการรับรองในระบบสารสนเทศ
- ๔) จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ของจังหวัด
- ๕) ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้บริโภค จัดหาตลาดในระดับประเทศในสื่อต่างๆ
- ๖) ร่วมดูแลการจัดการระบบประกันคุณภาพของเครือข่าย สร้างเครือข่าย และขยายผลเครือข่าย

เพิ่มเติม

- ๗) แต่งตั้งทีมงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

๒. คณะทำงานประสานงานเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑) เป็นพี่เลี้ยง หรือผู้ช่วยเกษตรกรเป็นผู้จัดการดำเนินการด้านเอกสารและธุรการ
- ๒) เป็นผู้จัดฝึกอบรมให้ความรู้ เช่น การเรียนรู้เรื่องมาตรฐาน การศึกษาดูงานให้กับเกษตรกร ปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

- ๓) จัดทำแผนดำเนินงาน แผนปฏิบัติการ ร่วมจัดทำมาตรฐานและจัดทำระบบเอกสาร
- ๔) ประสานรวบรวมการขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับรองฟาร์มของสมาชิกกลุ่มต่างๆ และส่งเรื่องขึ้นทะเบียนให้กับส่วนกลาง เพื่อออกเลขทะเบียน
- ๕) ประสานการรับรองเลขทะเบียนผู้ได้รับการรับรองจากส่วนกลาง แล้วออกไปรับรองประจำปีกับเกษตรกร และส่งใบประกาศผลการรับรองกลับให้กับผู้ได้รับการรับรอง
- ๖) ร่วมสุ่มตรวจฟาร์มกับคณะกรรมการตรวจประเมินของกลุ่ม หรือเก็บตัวอย่างตรวจสอบสารตกค้างกรณีได้รับการร้องเรียนหรือมีความเสี่ยง
- ๗) สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการรับรองโดย
 - ๗.๑ จัดทำรายชื่อผู้ได้รับการรับรองทุกฟาร์มให้เข้าถึงได้ เช่น เอกสาร สื่อดิจิทัล
 - ๗.๒ สร้างการยอมรับร่วมกัน โดยจัดให้มีการตรวจประเมินระหว่างกลุ่มหรือเครือข่าย
 - ๗.๓ จัดวันเยี่ยมชมฟาร์มให้กับผู้สนใจและผู้บริโภค
- ๘) รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
- ๙) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

บรรณานุกรม

มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกอท.).คู่มือ การรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส.กรุงเทพฯ.

บริษัท คอมม่า ดีไซน์แอนด์พรีนธ์ จำกัด.พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๕๙.

กองส่งเสริมมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.).เอกสารประกอบการ

สัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์.กรุงเทพฯ,๒๕๕๙.

สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.).<http://www.actorganic-cert.or.th>

สหกรณ์กรีนเนท จำกัด.<http://www.greenet.or.th>

คำสั่งที่ ๒๗๖๙/๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) จังหวัดยโสธร